

International
JOURNAL OF SOCIAL, HUMANITIES
AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
JOSHASjournal (ISSN:2630-6417)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language,
Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:5, Issue:14

2019

pp.84-92

journalofsocial.com

ssssjournal@gmail.com

**PARADİGMA, EŞ ÖLÇÜLEMEZLİK VE EVRİM: EKONOMİ'DEKİ
PARADİGMATİK DEVRİMLERDEN BİR ÖRNEK**

PARADIGM, INCOMMENSURABILITY AND EVOLUTION: AN EXAMPLE OF
PARADIGMATIC REVOLUTION IN ECONOMICS

Dr. Pinar FAYGANOĞLU

Başkent Üniversitesi, Yönetim ve Organizasyon Doktora Programı, Bağlıca/Ankara

Article Arrival Date : 02.03.2019

Article Published Date : 10.05.2019

Article Type : Research Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.83>

Reference : Fayganoğlu, P. (2019). "Paradigma, Eş Ölçülemezlik ve Evrim: Ekonomi'deki Paradigmatik Devrimlerden Bir Örnek", Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 5(14): 84-92

ÖZET

Kuhn'un (1969) bilim tarihine çok farklı yaklaşımlar içeren eserinde, yazar kabaca bilim yapmanın ana esaslarını paradigma olarak adlandırmış olup bu esasların zaman içinde değiştiğini belirtmiştir. Yazar, paradigmatik değişime ilişkin bazı temel unsurlardan bahsetmiş olup sözü edilen kavramlardan, verili bir dönemin temel bilim mantığı olarak ifade ettiği paradigma, paradigmatik değişimlerin karşılaştırılmasına atıfta bulunan eş ölçülemezlik ve paradigmatik değişime değinen devrim kavramlarının öne çıktığı belirtilebilecektir. Kuhn'un değindiği bu kavramların zaman içinde pek çok farklı bilim alanlarındaki yansımalarına değinildiği ifade edilebilecek olup sözü edilen uygulamaların pek çoğunun sosyal bilimlerden ziyade doğa bilimlerine ilişkin olduğu belirtilebilecektir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, Kuhn tarafından belirtilen ve bilimsel devrimlere ilişkin kavramlara, ekonomi bilimi alanında yaşanan ve bahse konu alanı derinden etkilediği kaydedilen Klasik görüşten Keynesci ekonomiye geçiş konusu çerçevesinde değinilmeye çalışılacaktır. Diğer bir ifadeyle, söz konusu bu değişimin paradigmatik bir devrim olarak nitelendirilebileceği değerlendirilmekte olup değişim yukarıda belirtilen üç temel kavram bağlamında ele alınmaya çaba gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler: Paradigma, Evrim, Bilimsel Devrim

ABSTRACT

In the work of Kuhn that has different approaches on history of science, writer terms the main principles of making science as paradigm and utters that these principles has changed over time. Kuhn mentions about some basic components of paradigmatic change and it is said that three of them are important. The first of them is paradigm which is described as the main stream of making science in a given period, the other one is about comparison of paradigmatic changes, and the last one is revolution of paradigms. These components has been subjects for different studies that is about the changes in reflections diverse scientific revolutions but most of them are on natural sciences rather than social sciences. The main aim of this paper, to touch on the components about paradigmatic changes that is mentioned by Kuhn on the scope of transition from Classical view to Keynesian view in the area of economy. In other words, this transition can be considered as a paradigmatic revolution, therefore it can be evaluated through the glass of these three components.

Keywords: Paradigm, Evolution, Scientific Revolutions

1.GİRİŞ

Thomas S. Kuhn'un "Bilimsel Devrimlerin Yapısı" adlı eserinde, Kuhn bilim tarihine o güne kadar yaygın olarak kullanılan bakış açısından çok farklı bir gözlükten bakmıştır. Bilim felsefesi alanında,

bilginin doğuşu ve ilerleyişi konusundaki açıklamalarına ve varsayımlarına bakıldığında Kuhn'un kuramlarına özellikle üç yönden çok saldırıldığı dikkat çekmektedir. Bunlardan ilki paradigma kavramı ve bu paradigmanın değişim süreçlerini anlattığı bilimsel devrim fikir, eş ölçülemezlik görüşünün geçersizliğini ifade eden görüşler, diğeri ise Kuhn'un Darvinci evrim kuramıyla kurduğu analoginin yanlışlığını iddia eden görüştür. Kuhn'a karşı olan görüşlerin yanı sıra, onu destekleyen görüşlerin de sayısı oldukça fazladır fakat bu çalışmada Kuhn'un fikirlerinin geçerliliği, ekonomi biliminde yaşanan paradigmatik değişim, Klasik görüşten Keynesci ekonomiye geçiş göz önüne alınarak eleştirel bir bakış açısıyla incelenmeye çalışılmaktadır. Örnek olarak ekonomi biliminin seçilmesi ise Kuhn'un bu bilime duyduğu saygıdan kaynaklanmaktadır. Çünkü Kuhn'a göre ekonomistler, diğer sosyal bilimcilere göre bilimsel konumu hakkında çok daha az kaygı duyulan bir bilim ortaya koymuşlardır (Kuhn, çev.,1969).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kuhn'un Görüşleri ve Karşı Eleştiriler

Genel anlamda, Kuhn'u daha iyi anlamak için kullandığı temel birkaç terime ilişkin farklı görüşleri dikkate almanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Kuhn'un bilim felsefesi dünyasına getirdiği en iddialı kavramlardan biri paradigma kavramıdır. Masterman'e göre Kuhn eserinde paradigma sözcüğünü 22 değişik anlamda kullanmıştır (Kuhn, çev.,1969). Bu iddia paradigma kavramının tam olarak belirsiz olduğunu, bu yüzden, Kuhn'un hipotezlerinin ciddi olarak sorgulanması gerektiğini savunmaktadır. Fakat Kuhn kitabına sonradan eklediği bölümlerde, bu iddialara yanıt vermektedir. Kuhn paradigma kavramının yirmi iki değil fakat iki değişik bağlamda kullanıldığını kabul etmiştir. Bunlardan ilki, bilim topluluğunun üyeleri tarafından paylaşılan ve o alana ait tüm inanç, değer ve tekniklerin bütünü olarak düşünülmesi gereken sosyolojik olarak da nitelendirilen anlam; diğeri ise model yahut örnek olarak kullanılan, temel olarak tüm bulmaca çözümlerinde kullanılan ve bir araç olarak düşünülmesi gereken anlamdır (Kuhn, çev.,1969). Kuhn bu görüşlerinde kavramın aslında çelişkili değil, aksine açıklama gücünün yüksek olduğunu savunmaktadır. Aynı şekilde, Barnes da (Pinch, 2007) paradigmanın aslında bilişsel ve sosyolojik olarak iki ayrı bağlamda incelenmesi gerektiğini savunmaktadır. Hatta Barnes, ilkel kabilelerin anlaşılması da dahil olmak üzere, Kuhncu paradigma kavramının biraz genişletilerek yardımcı olacağını iddia etmektedir (Pinch, 2007). Azande'lerin büyüçülük ritüellerini veya Kalabari'lerin hastalık tedavi yöntemlerini, Kuhncu "günlük (veya normal) bilim" olarak tanımlanabileceğini savunurken, ilkel dinlerin de birer paradigma olduğunu savunmaktadır (Pinch, 2007). Kuhn'un düşünce sisteminde paradigma değişimlerinin üç öncülü olduğu ileri sürülmektedir (Pieterse, 1998). Bunlar; paradigmanın bir meta teori olarak görülmesi, uygulayıcıları tarafından kabul edilmesi ve o anda hâlihazırda kullanılmakta olan paradigmadan daha iyi ve geçerli bir problem çözme kapasitesini kanıtlamasıdır (Pieterse, 1998). Bunun yanında, Lakatos bilim tarihinin çeşitli dönemlerinde seri teorilerin bir araya gelerek bir "süreklilik" arz ettiğini dile getirmiştir (Bloor, 1971). Bu fikri ile Kuhn'un normal bilim tezine çok yakın bir açıklama yapmıştır. Bununla birlikte, Kuhn'u genel olarak eleştiren görüşler de vardır.

Kuhn'a yönelik suçlamaların büyük bir bölümü onu bilim dışılıkla ve rasyonel olmamakla suçlamaktadır (Kuhn, çev.,1969). Bilindiği gibi, Kuhn'u bilimsel olmamakla suçlayanların çoğu mantıksal pozitivism görüşünü savunmaktadırlar. Fakat bu görüşün en ünlü isimlerinden biri olan Carnap'ın, Kuhn'un eserini pozitivist bir yayında yayınlaması Oliveira (2007) tarafından "truva atına" benzetilmiştir (Oliveira, 2007). Buna karşın, Reisch (1991) ise Carnap'ın bunu yayınlanmasının nedeninin Carnap'ın aslında Kuhn'un görüşlerine katılmakla birlikte, kendi görüşüne ciddi bir rakip olmamasından kaynaklandığını iddia etmektedir (Reisch, 1991). Yani Kuhn'un görüşünün zayıf olarak algılandığının altını çizmektedir. Fakat başka bir görüşe göre ise Carnap ile Kuhn düşman gibi görünen iki müttefiktir (Irzık ve Grünberg, 1995). Kuhn'a karşı olan görüşlerden biri de Karl Popper'a aittir (Ricci, 1977). Popper'a göre bilimsel bilgi için bilim yapma eyleminin test edilebilirlik, yanlışlanabilirlik, deneysellik ve sonuçtan çok yöntemin önemli olması gibi özelliklere sahip olması gerekmektedir. Bir kuram yanlışlanamadığı sürece doğrudur ilkesi ile

Popper, Kuhn'un aksine doğru bilginin varlığını kabul eder (Ricci, 1977). Buna ek olarak, yanlışlanamazlık teorisini kabul etmeyen kimsenin kendini bilim adamı olarak adlandırmaması gerektiğini çünkü bunların bilimsel bilgiden değil bir nevi dogmatizmden yana olduklarını savunan Popper, bilim adamlarının yanlışlanamazlığı alt etmek için bu tarz çok şiddetli ve karşı stratejiler hazırlamadıklarını iddia etmektedir (Krige, 1978). Bu, Kuhn'un savunduğu fikirlerle çelişmektedir. Çünkü Kuhn'a göre belli bir paradigmaya inanan bilim adamları, o paradigmanın yıkılmaması veya yanlışlanmaması için canla başla savaşmaktadırlar (Kuhn., çev.,1969). Her ne kadar bilimde dogmatizmin yeri olmadığını düşünse de Popper, kısa dönemler için bunun gerekli olduğunu düşünmekte ve Kuhn'un normal bilim düşüncesine yaklaşmaktadır (Krige, 1978). Buna karşın, Kvasz'a (1999) göre bilimsel devrimler Kuhn'un iddia ettiğinin aksine, tek tip değil üç tiptir: Bunlar, idealleştirme, tekrar sunma ve nesnelik olarak adlandırılmaktadır. Bunun yanında Kvasz, başka bir sınıflandırmanın da mümkün olduğunu belirtmekte ve bunu da iki ana başlıkta incelemektedir. Bunlardan ilki, Rus kökenli olarak tanımlanan ve "bir önce var olanın geri dönülmez bir şekilde devre dışı kaldığı ve yenildiğini" savunan görüş, ikincisi ise Fransız-İngiliz kökenli olan ve bir öncekinin varlığını sürdürdüğünü fakat önemini büyük ölçüde kaybettiğini iddia eden görüştür (Kvasz, 1999). Kuhn'un eserinde genel olarak birinci görüş hakim gibi görünmektedir fakat bu araştırmada ikinci görüşün benimsediği fikirler açıklanmaya çalışılacaktır.

Nitekim Ricci (1977) bu görüşlerin Kuhn tarafından çürütüldüğünü iddia etmektedir. Kuhn, aslında bilim tarihinde yöntemlerin değil, kişisel seçim ve psikolojik koşulların önemli olduğunu vurgulamış ve bunu gayet açık bir şekilde kanıtlamıştır. Bunun yanında, Kuhn'un nesnel olarak güvenilirliği kabul edilen hiçbir bilginin olmadığı iddiası, Ricci tarafından haklı görülmektedir (Ricci, 1977).

Bloor'a (1971) göre Kuhn ve Popper'in en çok yaklaştıkları yer "yanlışlama" tezindedir. Çünkü her ne kadar Kuhn, bu tezi kabul etmese de sanki bu tezi verili olarak alıp açıklamalarına devam etmektedir. Kuhn'a göre bir anomali baş göstermeye başladığı zaman hiçbir mantıksal kriterin geçerliliği olmaz ve bir anlamda o zaman ki hakim görüşler "yanlışlanmış" olur (Bloor, 1971). Kuhn kuramların test edilmesi konusunu, bilimsel ilerlemenin temel bir değişkeni olarak görmediği için Watkins tarafından eleştirilmiştir. Kuhn'a göre bir teori teste tabi tutulmadan önce terk edilebilir ama problem çözme geleneğini sürdürdüğü sürece terk edilmez. Watkins bu görüşe karşı bir örnek olarak "Kepler Yasalarını" ve "Newton Yasalarını" vermektedir. Newton yasaları ortaya çıktığında Kepler'in yasaları hâlâ problem çözmekte kullanılmaktaydı fakat başka bir kuramla değiştirildi (Bloor, 1971). Yani problem çözme konusunda hiçbir sorunu olmayan bir kuram, Kuhn'un iddiasının aksine, yeni bir kuramla yer değiştirmektedir. Buna ek olarak, yanlışlamacılık fikrinden hareketle, yeni ortaya çıkmış teorilerin, doğuştan çevresinde bir çok reddedilmiş teori ile doğduğunu fakat yalnızca yanlışlanmayanın hayatta kaldığını belirtirken, aslında Kuhn'un anomali tezine benzer bir resim çizmektedir (Bloor, 1971).

Kuhn'u eleştirenlerin hedef tahtasında merkeze koydukları görüşlerden biri eş ölçülemezlik konusudur. Eş ölçüye vurulamazlık veya eş ölçülemezlik kavramı, Kuhn'un eserinden özellikle 10. ve 11. bölümlerde ve kitabına sonradan eklediği ve gelen eleştirilere yanıt niteliğinde olan bölümlerde yer almaktadır. Kuhn' a göre birbirine rakip olan kuramlar kullandıkları söz dağarcığı ve doğaya bağladıkları terimler açısından birbirinden farklıdır. Bu sebeple, herhangi bir kuramın bir diğerine üstün olma fikri yanlış ve bu fikrin kanıtlanması olanaksızdır. Buna bağlı olarak, eş ölçüye vurulamayan kuramları savunanlar, birbirleriyle hiçbir şekilde iletişim kuramamaktadır, sonuç olarak kuram seçimi üzerine yapılan bir tartışmada geçerli nedenlerin hiçbir yeri kalmamaktadır, bunu yerine, kuramın kişisel ve öznel nedenler yüzünden seçilmesi gerekmektedir. Her iki tarafın yapması gereken şey, ikna yoluyla ötekini kendi safına katmak olmalıdır (Kuhn, T.,çev.,1969). Kuhn'un iddia ettiği ikna sürecinin önkoşulu "çeviri" yapmak ve ortaya çıkan bu iletişim kopukluğunu gidermektir. Kuhn'a göre, iki kuram arasında farklı anlamlarda kullanılan terimlerin birbirlerinin dilinde açıklanması olarak tanımlanan çeviri süreci, tarafların dolaylı olarak birbirlerinin hatalarını ve sevaplarını değerlendirmelerine olanak sağlamakta ve ikna etmeyi kolaylaştırmaktadır (Kuhn, çev.,1969). Buna karşın, Maxwell (2002) "Standart Ampirizm" olarak tanımladığı görüşü; kanıt,

basitlik, anlamsal birlik ve açıklayıcı güç gibi değişkenlerin dikkate alınarak yapılan değerlendirmeleri, bilgiye ulaşmaya çalışan tüm kuramlar için yansız olarak işlediğini varsayan bir akım veya araç olarak değerlendirmektedir. Yaptığı sınıflandırmada, çoğunun aksine, Kuhn'u da bu görüşün altında yer alan listeye almaktadır. Yani Kuhn'u bir nevi ampirik bilim adamı olarak nitelendirmektedir (Maxmwell, 2002). Meiland'a (1974) göre ise paradigmlar arası ölçüt "problem çözebilme yeteneği"dir. Meiland sıkı bir Kuhn taraftarı olarak nitelendirilmektedir, Kuhn'un aslında nesnellik ve dolayısıyla bilimsellik görüşüne karşı değil, aslında, tam aksine, onun savunucusu olduğunu iddia etmektedir. (Meiland, 1974). Bunu iddia ederken iki farklı görüşü savunmaktadır. Bunlardan ilki, "Bağımsız Standartlar Nesneliği" olarak nitelediği ve paradigmların test edilmesi için kullanılan standartların mevcudiyetini gösteren kavramların varlığının Kuhn tarafından en azından gözlem dikkate alınınca, kabul edildiğini savunmasıdır. İkincisi ise, "Paylaşılan Bağımsız Standartlar Nesneliği" olarak tanımladığı ve kuramlardan bağımsız standartların varlığını ve bunların tüm kuramlara uygulanabileceğini savunan kavramın, sınırlarının biraz genişletilerek de olsa, Kuhn'un eserlerinde rastlanıldığını iddia etmesidir (Meiland, 1974). Meiland'ın bu görüşünü yersiz bulan Siegel (1976) ise, aslında Kuhn'un rakip paradigmların eş ölçülemezliğini kabul etmesiyle ile böyle standartları baştan reddettiğini kaydetmektedir. Çünkü, Kuhn'da yer alan anomali görüşünün kabulü; paradigmlar arası ussal olmayan seçimi ve paradigmlardan bağımsız ölçüm araçlarının varlığını kabul etmediği için eş ölçülemezliği destekler ve onaylar (Siegel, 1976). Çoğu pozitivist için birbirini izleyen kuramlar birbirlerini içerir veya tamamlarlar. Her ikisi de aynı doğa parçasını meydana getiren nesnelere ve ilişkileri kapsamlı olarak açıklamak amacındadır. Fakat iki kuramın öne sürdüğü görüşler farklıdır, çünkü her ikisindeki kavram ve ilişkilerin kullanımları için gerekli olan ampirik koşullar ya da bağlamlar farklıdır. Eğer gözlemler bu kuramlardan birini giderek daha fazla doğruluyorsa, bu kuram diğerinden daha fazla şey açıklıyor, yani eski kurama göre ampirik bilginin içeriğini genişletiyor demektir (Sankey, 1993). Kuhn'un eş ölçülemezlik görüşü Meynell (1975) tarafından sadece yanlış olarak görülmemekte aynı zamanda bu görüşün hem politik hem de sosyal açıdan çok tehlikeli olduğu iddia edilmektedir. Çünkü bilim dünyasında meydana gelebilecek bu tarz bir görüş ayrılığı, diğer toplumsal alanlarda da bir düzensizliğe ve karmaşaya yol açabilir. Buna ek olarak, bilimsel bir "nötr dilin" varlığını da yadsıyan Kuhn, bilime olan güveni azaltabilir ve bilimsellikten muhtemel sapmaları kolaylaştırabilir (Meynell, 1975). Bird'e (2003) göre bilim felsefesinde, Kuhn gerçekçilik karşıtı tezleri savunan tek kişi değildi. Van Fraassen'in inşacı görgülcülüğü de bu tarz bir tutum içindedir (Bird, 2003). Bu görüşe göre farklı ve birbiriyle kıyaslanamaz olan kuramlar aynı gözlemsel sonuçlardan ortaya çıkmaktadır. Eğer bu tez doğru ise görgül olarak birbirinden ayrılamayan kuramlar, birbirilerinden taksonomik olarak, yani sınıfsal olarak, ayrılmaktadır. Bu teze göre bilimin amacı "gerçeği" bulmak değil, görgül yeterliliği sağlamaktır. Çünkü elimizde verilere uygun binlerce teori bulunmaktadır. Her ne kadar bunlar çeşitli metotlarla bir elemeye tabii tutulup sayıları azaltılsa da, hâlâ binlerce teori aynı veri setine dayanarak elde edilebilmektedir. Fakat bir teorinin yanında veya karşısında olan tüm mantıksal iddialar gözlemsel bilginin bir bölümüne dayandığından, artık önemli olan doğruluktan ziyade kuramın görgül olarak yeterli olmasıdır. Bu da Kuhn'un sınıfsal olarak eş ölçülemezlik tezi ile aynı doğrultudadır. Yani birbirinin diline çevrilme ihtimali düşük olan kuramlar, Kuhn'a ve Feyerabend'e göre sınıfsal olarak eş ölçülemezdir (Bird, 2003). Bird teorileri görgül yönden yeterlilik bakımından üç grupta incelemektedir. İlk grupta, kuramsal olarak benzer, aynı ölçüm araçlarını ve denklemlerini kullanan fakat bu denklemlerdeki değişkenlere farklı değerler veren kuramlar, örneğin Planck sabitine farklı değerler veren Kuantum A ve Kuantum B teorileri. İkinci olarak, sınıfsal olarak aynı fakat yapısal olarak farklı olan kuramlar. Bunlar farklı yollar ve metotlarla aynı sonuçları çıkaranlardır, örneğin Newton'un yerçekimi kanunu ile Clairaut ve Euler'a ait kuramlar. Üçüncü ve son grupta ise sınıfsal olarak birbirinden farklı kuramlar yer almaktadır. Bunlar farklı oranlar ve formüller kullanan kuramlardır, örneğin Priestly'in flojitsen kuramı ile Lavoisier'in oksijen kuramı sınıfsal olarak farklı kuramlardır (Bird, 2003).

Buna karşın, Theodorou (2004) Kuhn'un paradigma tanımında yer alan "paradigmaların aslında farklı dünyalar içinde çalıştıkları" tezinin düzeltilmesi gerektiğini savunarak; aslında, Kuhn'un eserinde bastırılmış bir şekilde bulunan iki farklı paradigmanın "farklılıklar içinde aynı (same in different)" olduğunu savunmaktadır. Çünkü Kuhn gibi, Theodorou da bilim adamlarının gerçeği görme konusunda öznel olduğunu ve gerçekliğin sosyal olarak inşa edildiğini ileri sürmektedir (Theodorou,2004). Benzer bir destek de, Bokulich'ten (2006) gelmektedir. Bokulich'e göre Heinsberg'in "Kapalı Teorisi" ile Kuhn'un bilimsel devrimleri bütüncülük yaklaşımı ve eş ölçülemezlik yönünden birbirine benzetmektedir. Heinberg'in teorisinde yer alan ve her bir teori kendi farklı ve kapalı örüntü sistemine sahiptir görüşü, Kuhn'un eş ölçülemezlik fikrine oldukça yakındır. Her ne kadar eş ölçülemezlik kelimesini direkt olarak kullanmasa da, Heinsberg'e göre farklı kuramlar, ilk olarak, aynı terimleri kullansalar da, bu kavramlara farklı anlamlar yüklemektedir. Bunun yanında, her bir kuram, kendi kavram sistemine sahiptir ve bu kavramlar anlamsal olarak sıkı sıkıya birbirine bağlı olduğundan diğer bir kurama veya bağlama aktarılamaz (Bokulich, 2006). Aynı şekilde, Scheffler de (1972), Kuhn'un eş ölçülemezlik kavramını iki yönden eleştirmektedir. İlk olarak Kuhn'un rakip kuramlar kavramından yola çıkarak iddia ettiği düşüncelerin tutarsızlığından bahseden Scheffler'e göre; eğer gerçekten kuramlar arası bir rekabet söz konusu ise, rakip kuramlar için geçerli ve ortak bir ölçüm aracının var olması gerektiğini savunmuştur (Scheffler, 1972). Yani kuramların birbiriyle karşılaştırılabilir olduğunu dile getirmiştir. İkinci olarak, "ikincil düzen eş ölçülemezliği" olarak adlandırdığı görüşünde ise, Kuhn'u kuramların kendi ölüm araçlarını kendisi yarattığı fikrini eleştirmiş ve kendi kendini doğrulayan kuramlar fikrine karşı çıkmıştır. Çünkü bir kuramın kendi ölçüm kriterlerine göre doğru olarak kabul ettiklerinin, karşıt görüşün ölçüm kriterleri tarafından yanlış olması gerektiği fikrini savunan Kuhn, Scheffler'e göre içsel kriterler ile yani kuramın problem çözüm yolları ile dışsal kriterleri, yani kuramın geçerliliğine karar veren ölçütleri birbirine karıştırmaktadır. İçsel kriterler, dışsal kriterlerden bağımsız olduğundan, eş ölçülemezlik fikri bir yanılgıdan ibarettir (Scheffler, 1972).

Kuhn'un bilimsel devrimlerin yapısına ilişkin görüşlerine karşıt olan tepkilerin belki de en önemli kaynaklarından bir diğeri de Kuhn'un bilimsel devrimleri ile evrim kuramı arasında kurduğu analojinin yersiz ve uygunsuz olduğunu iddia eden görüşlerdir. Kuhn'a göre bilimsel ilerleme ve biyolojik evrim birbirine yakın bir seyir halindedir. İlk olarak, ikisi de geri döndürülemez ve amaçsal bir yapıya sahip değildir. Bunun yanında, devrimsel olan bilimsel ilerleme ile evrimsel biyolojik ayıklanma hayatta kalabilen ögeyi seçmesi açısından da aynı sonuçlara sahiptir. Başka bir deyişle, her iki süreçte varlığını sürdüren öge belirli bir tarihi duruma en iyi uyum göstereni seçme eğilimindedir (Kuhn, çev.,1969). Renzi'ye (2009) göre Kuhn'un hem eserin ilk baskısında hem de daha sonra eleştirileri yanıt verdiği ikinci baskısında bilimin ilerleyişi ve biyolojik evrim kuramı ile kurduğu analogi yanlış kurgulanmış ve mantıksal açıdan tam olarak yapılandırılmamıştır. Kuhn'un bu analogiyi kullanmasındaki ana sebep, Renzi'nin yorumuna göre, kendi savunduğu bilimsel ilerleme kuramının sürdürülebilir, kabul edilebilir ve makul olduğunu kanıtlamaktır (Renzi, 2009). Başka bir deyişle, Kuhn'un bu çabası, kuramını meşrulaştırmak için kullandığı bir yöntem olarak görülmektedir. Buna ek olarak, Renzi (2009) Kuhn'un analogi kurarken tam olarak ne kastettiğinin anlaşılmadığını savunmaktadır. Örneğin mutasyon ve teori değişimi analogisinden bahsederken hangi evrimsel bağın, bir önceki ile eş ölçülemez olan yeni düşüncelerin doğuşu açısından devrimsel olarak kurulduğu açık değildir. Buna ek olarak, eğer eş ölçülemezlik kabul edilirse, türlerin aynı atadan kaynakladığı fikrini savunan evrimle, bilimsel ilerleme ile kurulan analogi sorunlu bir hale gelecektir. Çünkü bir önceki ile eş ölçülemez ve ana hatlarıyla farklı olan paradigmaların da aynı kökenden gelmesi gerekir ki, bu görüş Kuhn'un eş ölçülemezlik fikriyle çelişmektedir (Renzi, 2009). Hempel, Kuhn'un evrim analogisinin hiçbir şekilde rasyonel olamayacağını, çünkü hiçbir uyumsal sürecin bir amaçsal hedefinin olmadığını belirtmektedir (Richardson, 2004). Yani, evrim belirli bir amaca yönelik olarak değil, bir bakıma kör bir şekilde gerçekleşen bir süreç olarak ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında, Bird (2000) eserinde bu olayı biraz daha derinlemesine incelemiş ve Kuhn'un yaptığı analogiyi iki alternatifli bir modelle kıyaslamaya çalışmıştır (Bird, 2000). Bu modellerin ilki olan tek

tür modeline göre, bir tür sabit bir çevrede evrimleşirken, ikinci modelde de ise tür ile beraber çevredeki etmenlerin de evrimleştiğini iddia etmektedir. Örneğin birinci modele göre zürafaların boyunun uzun ağaçlara ulaşmak için uzun olduğu düşünülürken, ikinci modelde zürafalarla beraber ağaçların da boyunun uzadığı varsayılmaktadır. Fakat Bird'e göre bu iki model de, bilimsel ilerlemenin yapısına uymamakta ve Kuhn'un kurduğu analoginin uygunsuz olduğunu belirtmektedir (Bird, 2000).

2.2. Ekonomi biliminde yaşanan en önemli devrim: Klasik görüşe karşı Keynesçi görüşler

Ekonomi bilimi tarihsel algısı en yüksek bilimlerden biridir, çünkü genel olarak, hakim paradigmalardan çoğu birikimli olarak üst üste gelmiş bilgilerden meydana gelmektedir (Dolfsma ve Welch, 2009). Buna ek olarak, şu önemli nokta da sürekli olarak hatırlanmalıdır ki, yeni paradigmalarda aslında geçmişte rüştünü ispatlamış ve meşruiyetini kabul ettirmiş olan diğer paradigmalardan kaynaklanmaktadır (Zweynert, 2007). Bunun yanında, bir önceki paradigmaya karşı çıkıp, onun fikirlerinin tersini söylemekte, bu alan açısından, faydalı ve üretken sonuçları olan bir yöntemdir (Dolfsma ve Welch, 2009). Zupan (1991) tarafından yapışkan, inatçı paradigmalardan olarak adlandırılan bu güçlü paradigmalardan daha yeni ve daha güçlülerin ortaya çıkması için kaçınılmaz birer kaynaktır (Zupan, 1991). Bu yöntem esas olarak, makro ekonomi bilimindeki, en azından kapitalist ekonomi için, en büyük kırılma noktalarından biri sayılan John Maynard Keynes'e ait olan ve laissez faire kapitalizmi yerine müdahaleci, plancı bir kapitalist sistemi benimseyen görüşlerdir (Vroey, 1975). Aslında parasalcı ekonomiyi savununlar ile Keynesçi görüş arasındaki bitmeyen kavganın sebebi güç ve hakimiyet isteğidir (Karsten, 1990). Esas olarak, Keynes kendi zamanında ortaya çıkan ve hükümetlerin çözüm bulmadığı büyük ekonomik sorunlara akılcı ve geçerli bir çözüm sunduğu için bu kadar iyi tanınmıştır (Ricardo, 2008). Keynes'e göre hükümetlerin piyasaya müdahale etmesi şarttır. Bunun yanında, toplumsal optimumun piyasanın kendi işleyişle sağlanamayacağını, klasik paranın miktar teorisinin ve denk bütçe anlayışının terk edilmesi gerektiğini savunmuş ve sorunlara makro bazda çözümler getirmeye çalışmıştır (Case ve Fair, 2004). Klasik ve yeni klasik ekonomistlere göre piyasa sistemine yani rekabete dayanan özel girişim yalnız tam istihdam durumunda dengededir. Ekonominin tam istihdam durumundan ayrılırsa zaman içinde tekrar aynı denge durumuna geleceği varsayılır (Case ve Fair, 2004). Fakat, Keynes o zamana kadar hakim olan bu görüşlere şiddetle karşı çıkmış ve aslında tam istihdam olmadan da denge olabileceğini göstermiştir (Toshiaki, 2007). Keynes'e göre, büyük buhran döneminde ortaya çıkan ve özellikle laissez faire tipi kapitalizm politikası izleyen toplumlarda görülen yüksek işsizlik sorununu hafifletmek için ciddi maliye ve para politikaları uygulanmalıdır (Meccheri, 2007). Keynes, paranın toplam üretim ve istihdam gibi reel değişkenlerin düzeyini belirlemedeki işlevini göstermiştir. Para, klasik ekonomistlerin ileri sürdüğü gibi yalnızca bir örtü değil, ekonomik refahı etkileyen önemli bir değişkendir (Howson, 2009). Keynes, bu dönemde ABD'de Başkan Roosevelt ile görüşmüşse de çok büyük kabul görmemiş, o dönemde açık bütçe önerisini benimsenememiştir. 1937'de ekonomik buhran tekrar baş gösterdiğinde Keynes'den bağımsız olarak, onun fikirlerini benimseyen Mariner Eccles başta olmak üzere, ABD'li ekonomistler "New Deal" politikasını hayata geçirmişlerdir. 1946'da kabul edilen "İstihdam Yasası" ile Keynesçi istihdam görüşü ABD hükümetinin temel ekonomik politikalarından biri haline gelmiştir (Toshiaki, 2007). Yani Keynesçi ekonomi, o güne kadarki tüm hakim paradigmaları yıkmış ve ABD gibi rekabetin bir din sayıldığı ülkede dahi devlet müdahalesini meşrulaştırmıştır.

2.3. Ekonomide yaşanan paradigmatik kırılma ve Kuhn'un görüşleri

Görüldüğü üzere, Keynes ekonomisi o güne kadarki bilinen tüm kapitalist ekonomik sistemlere karşı çıkarak, yeni bir düzen ve yeni bir bakış açısı önermiştir. Fakat bu yeni yaklaşım, Kuhn'un iddia ettiğinin aksine yavaş yavaş ortaya çıkan bir süreç değildir. Aksine, dışsal bir şoktan-Büyük Buhran-kaynaklanan ve çok keskin sayılabilecek bir söylemle ortaya çıkan bu devrimsel fikirler, günün gereklerinden ortaya çıkmıştır (Parsons, 1985). Buna karşın, Kuhn'un problem çözme ile ilgili fikirlerinin geçerliliğini bu örnekte görebiliyoruz. Klasik ekonomik teorilerin, istihdam ve bütçe

konuları hakkında tecrübe ettikleri başarısızlık, onların güncel problemleri çözemez hale geldiklerini göstermekte ve Kuhn'un deyişiyile bir bilimsel devrim kaçınılmaz hale gelmektedir (Parsons, 1985). Bunun yanında, yukarıda Kvasz (1999) tarafından yapılan ayırım göz önüne alınır, ekonomide yaşanan bu devrimin, aslında Fransız-İngiliz kökenli olan ve bir önceki kuramın varlığını sürdürdüğünü fakat büyük ölçüde önemini kaybettiğini iddia eden ve Kuhn'cu olmayan bir modele göre daha uygun olduğu görülmektedir. Çünkü günümüzde bile hala klasik görüşe göre problem çözmeye çalışan ve hatta onu revize edip yeni klasikçilik adıyla bilinen bir akımı benimseyen birçok ekonomist vardır (Vroey, 1975). O günün koşullarında geçerliliği sorgulanan klasik görüşler hiçbir zaman tam olarak ortadan kaybolmamış ve Kuhn'un modelindeki gibi, kendisinden vazgeçilmemiştir.

Son olarak, hatırlanacağı gibi Kuhn rakip paradigmların farklı dünyaları araştırdıklarını, çünkü o dünyayı adlandırmada kullandıkları terimlerin birbirinden farklı tanımlara sahip olduğunu iddia etmekteydi (Kuhn, çev.,1969). Fakat bu örnek göz önüne alındığında, bu fikrin de geçerliliği sorgulanmaktadır. Hem klasik görüşün temsilcileri hem de Keynesci ekonomistler aynı terimleri aynı anlamda kullanmışlardır. Ortaya çıkan fark terimsel anlamdaki içerik farkı değil, yöntemsel ve uygulamadan ortaya çıkan bir farktır. Bu durum, yukarıda adı geçen ve Theodorou (2004) tarafından dile getirilen "farklılıklar içinde aynı (same in different)" düşüncesini doğrular nitelikte bir yapıya sahiptir (Theodorou, 2004). Buna ek olarak, eş ölçülemezlik konusu da diğer bir eleştiri noktasıdır. Görüldüğü gibi, Keynesci ekonomi, tüm müdahaleci yapısına karşın, kapitalist düzenin savunucusu ve döneminin en büyük savunucusu olan ABD'de bile kabul edilip, bir nevi, yasalaştırılmıştır. Eğer Scheffler'in (1972) yaptığı ayırma göre konuşursak sanırım, ABD'li ekonomistlerin Keynes'i bir referans noktası olarak almaları, onun düşüncelerinin dışsal kriterlere uygun olduğunu kanıtlamıştır ve kullandığı yöntemlerin de, yukarıda bahsettiğimiz gibi, araçsal olarak aslında bir öncekinden çok da farklı olmadığını göstermektedir. Aynı kavramlara yüklenen aynı anlamlar, Kuhn'un deyişiyile, çeviri gereksinimi ortadan kaldırmıştır. Scheffler'in (1972) içsel kriterler olarak tanımladığı ve kuramın problem çözme yeteneğine vurgu yapan kriterler bakımından ortaya çıkan fark ise, Kuhn'un, Scheffler'in iddia ettiği gibi, eş ölçülemezlik konusunu yanlış yorumladığı yorumlarını güçlendirmektedir. Bunun yanında, kuram seçiminde Kuhn'un iddia ettiğinin aksine psikolojik ve sosyolojik sebepler değil, güncel ve uygulamaya yönelik sorunlar olduğu açıkça görülmektedir.

3. SONUÇ

Yukarıda anlatılmaya çalışanlar göz önüne alınır, şu yorum kolayca yapılabilir; Kuhn'un bilimsel devrim fikri birçok yönden eleştiriye açık olsa da bazı yönlerden geçerlidir. Bilim dünyasında, Kuhn'un bahsettiği gibi, devrimler vardır ve bunların gerçekliği yadsınamaz. Fakat bu devrimler bazen, Kuhn'un iddiasının aksine, yavaş yavaş değil, birden ve günün gereksinimleri sonucu ortaya çıkarlar. Buna karşın, Kuhn problem çözme konusunda haklıdır. Problem çözme yeteneğini yitiren kuramların geçerliliği ortadan kaybolmaktadır. Fakat bu kayboluş, tümünden bir silinme değil, sadece o günün koşullarına has ve dönemselsel bir meşruiyet yitirme olarak da ortaya çıkabilir. Bunun yanında, Kuhn'un iddia ettiğinin aksine, rakip paradigmlar, her ne kadar farklı yöntemleri ve metotları kullansalar da birbirilerine ayrı dünyalardan seslenmemektedirler. Kullandıkları terimlerin aynı anlamlara sahip olması bunun en büyük kanıtıdır. Nihai olarak, bu örnek göz önüne alındığında Kuhn'un eş ölçülemezlik fikri de ciddi anlamda sorgulanır hale gelmiştir. Kısacası, Kuhn'un bilim felsefesine yaptığı katkı sorgulanamaz fakat düşüncelerinin geçerliliği oldukça eleştiriye açıktır.

KAYNAKÇA

- Bird, A. (2000). *Thomas Kuhn*. New Jersey: Princeton University Press.
- Bird, A. (2003). "Kuhn, Nominalism and Empiricism". *Philosophy of Science*, 70 (4): 690-719.
- Bloor, D. (1971). "Two Paradigms for Scientific Knowledge?". *Science Studies*, 1 (1): 101-115.
- Bokulich, A. (2006). "Heinsberg Meets Kuhn: Closed Theories and Paradigms". *Philosophy of Science*, 73: 90-107.

- Case, K. E. ve Fair, R. C. (2004). *The principles of economics*. (7. Baskı), Prentice Hall.
- Dolfsma, W. ve Welch, P. J. (2009). "Paradigms and Novelty in Economics: The History of Economic Thought as a Source of Enlightenment". *American journal of Economics and Sociology*, 68 (5): 1085-1108.
- Howson, S. (2009). "Keynes and LSE Economists". *Journal of the History of Economic Thought* 31 (3): 257-280.
- Irzik, G. ve Grünberg T. (1995). "Carnap and Kuhn: Arch Enemies or Close Allies?". *The British Journal for the Philosophy of Science*, 46 (3): 285-307.
- Karsten, S. G. (1990). "Quantum Theory and Social Economics: The Holistic Approach of Modern Physics Serves Better Than Newton's Mechanics in Approaching Reality". *American journal of Economics and Sociology*, 49 (4): 385-398.
- Krige, J. (1978). "Popper's Epistemology and the autonomy of Science". *Social Studies of Science*, 8 (3): 287-307.
- Kuhn, T. (2005). *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*. (Çev. / N. Kuyaş), İstanbul: Kırmızı Yayınları. (Orijinal Çalışma basım tarihi, 1965).
- Kvasz, L (1999). "On classification of Scientific Revolutions". *Journal of General Philosophy of Science*, 30: 201-232.
- Maxwell, N. (2003). "The need for a Revolution in the Philosophy of Science". *Journal of General Philosophy of Science*, 33: 381-408.
- Meccheri, N. (2007). "Wage behavior and unemployment in Keynes' and New Keynesians' views: A comparison", *European Journal of the History of Economic Thought*, 14 (4): 701-724.
- Meiland, J. W. (1974). "Kuhn, Scheffler and Objectivity in Science". *Philosophy of Science*, 41 (2): 179-187.
- Meynell, H. (1975). "Science, the Truth and Thomas Kuhn". *Mind*, 84 (333): 79-93.
- Parsons, D. W. (1985). "Was Keynes Kuhnian? Keynes and the idea of Theoretical Revolutions". *British Journal of Political Science* 15 (4): 451-471.
- Pieterse, N. J. (1998). "My paradigm or yours? Alternative Development, Post development, Reflexive development", *Development and Change*, 29: 343-373.
- Pinch, T. J. (1997). "Kuhn – The Conservative and Radical Interpretations: Are Some Mertonians 'Kuhnians' and Some 'Kuhnians' Mertonians". *Social Studies of Science*, 27 (3): 465-482.
- Pinto, O. J. C. (2007). "Carnap, Kuhn, and revisionism: on the publication of *Structure in Encyclopedia*". *Journal of General Philosophy of Science*, 38: 147-157.
- Reisch, G. (1991). "Did Kuhn kill logical empiricism"? *Philosophy of Science*, 58: 264-277
- Renzi, B. G. (2009). "Kuhn's Evolutionary Epistemology and Its Being Undermined by inadequate Biological Concepts". *Philosophy of Science*, 76: 143-159.
- Ricardo, C. (2008). "Keynes's realisms. *Journal of the History of Economic Thought*", 15 (4): 672-693.
- Ricci, D. (1977). "Reading Thomas Kuhn in the Post-Behavioral Era". *The Western Political Quarterly*, 30 (1): 7-34.
- Richardson, A. (2004). "Robert K. Merton and Philosophy of Science". *Social Studies of Science*, 34 (6): 855-858.

- Sankey, H. (1993). "Kuhn's Changing Concept of Incommensurability". *The British Journal for the Philosophy of Science*, 44 (4): 759-774.
- Scheffler, I. (1972). "Vision and Revolution: A Postscript on Kuhn Author(s)", *Philosophy of Science*, 39 (3): 366-374.
- Siegel, H. (1976) "Meiland on Scheffler, Kuhn and Objectivity in Science". *Philosophy of Science*, 43 (3): 441-448.
- Theodorou, P. (2004). "Of the same in the different. What is wrong with Kuhn's use of "seeing" and "seeing as"". *Journal for General Philosophy of Science*, 35: 175-200.
- Toshiaki, H. (2007). "How did Keynes transform his theory from Tract into Treatise? – Consideration thorough primary material". *European Journal of the History of Economic Thought*, 14 (2): 325-348.
- Vroey D. M. (1975). "Transition from Classical to Neoclassical Economics: A Scientific Revolution". *Journal of Economic Issues*, 9 (3): 414-440.
- Zupan, M. E. (1991). "Paradigms and Cultures: Some Economic Reasons for Their Stickiness". *American journal of Economics and Sociology*, 50 (1): 99-106.
- Zweynert, J. (2007). "How can the history of Economic Thought contribute to an understanding of Institutional Change?". *Journal of History of Economic Thought*, 29 (2): 189-204.